

Morfémák időzítési mintázatai különböző beszéd típusokban

Krepsz Valéria

MTA Nyelvtudományi Intézet, ELTE BTK

krepszvaleria@gmail.com

A beszédhangok és a frázisok temporális jellemzőinek vizsgálata az elmúlt évtizedekben a kutatások fókuszában állt, ám a morfémák időzítési sajátosságait csupán néhány kutatás elemezte. A szóhosszúságot számos tényező határozza meg, a beszélő sajátosságai, a lexikális valószínűség jellemzői stb. A Menzerath-törvény szerint a kiejtett hangok relatív száma csökken a szótagszám növekedésével; kérdés, hogy vajon miként jelenik ez meg a spontán beszéd szavainak időviszonyaiban.

A jelen kutatás célja a szóidőzítési mintázatok alakulásának vizsgálata a morfológiai szerkezet, illetve a beszéd típus függvényében. A kutatás fő kérdései, hogy (1) hogyan érvényesül az időtartam és a szótagszám fordított tendenciája a szótó- és toldalékmorfémák temporális sajátosságaiban, (2) hogyan változik a szavak és az azokat felépítő morfémák időzítési mintázata a beszéd típusok függvényében.

Hipotéziseink szerint (i) a Menzerath-törvény igazolható lesz a különböző morfofonológiai struktúrájú szavak esetében, (ii) a morfémák időzítési mintázata eltérő módon valósul meg a spontán beszédben, az utánmondásban és a felolvasásban.

A kutatáshoz a BEA adatbázis 20 beszélőjének (10 ffi, 10 nő) 3 beszéd típusát elemeztük. Összesen mintegy 25.000 szót vizsgáltunk. A hanganyagokat szótag-, morféma- és szó szinten annotáltuk, továbbá jelöltük a szótövek és a toldalékok határát. Elemeztük a beszélők artikulációs tempóját, a morfémák típusát és időtartamát a hang- és szótagszám tekintetében a beszéd típusok függvényében.

Az eredmények különbséget igazoltak a különböző típusú morfémák időzítésében a beszéd típusok között. A Menzerath-törvény a beszélőtől és a beszéd típusától függetlenül egyfajta belső temporális szervező létezését igazolta. Noha mindhárom beszéd típusban érvényesült a beszédhangok időtartama és a szótagszám közötti fordított tendencia, eltérés mutatkozott a beszéd típusok időzítési mintázataiban. A kutatás eredményei hozzájárulnak a beszéd tervezési és kivitelezési működések pontosabb megismeréséhez.